

## بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار در دانش‌آموزان دبیرستان علی‌بادان فیروز<sup>۱</sup>، سید موسی طباطبایی<sup>۲</sup> و احمد علی ناجی<sup>۳</sup>

### چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار در دانش‌آموزان دبیرستان می‌باشد. روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع مطالعات همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان دهدشت در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ بود. تعداد ۳۱۰ نفر (۱۶۸ پسر و ۱۴۲ دختر) از دانش‌آموزان به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. همه آنها مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار، پرسشنامه اضطراب بک و عزت نفس روزنبرگ را تکمیل کردند. برای تحلیل داده‌ها از روش‌های تحلیل عاملی اکتشافی، ضریب آلفای کرونباخ و همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که این مقیاس از دو عامل کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و کنترل روان‌شناختی پیشرفت‌مدار اشباع شد. اعتبار مقیاس کنترل روان‌شناختی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۸ و هر کدام از خرده‌مقیاس‌ها شامل کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار ۰/۸۶ و کنترل روان‌شناختی پیشرفت‌مدار ۰/۸۳ بدست آمد که نشان از قابلیت بالای ابزار است. نتایج نشان می‌دهد که مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار در جامعه دانش‌آموزان دبیرستانی از خصوصیات روان‌سنجی قابل قبولی برخوردار است و می‌توان از آن به عنوان ابزاری معتبر در پژوهش‌های روان‌شناختی استفاده کرد.

**واژه‌های کلیدی:** مقیاس کنترل روان‌شناختی، وابسته‌مدار، پیشرفت‌مدار، تحلیل عاملی، دانش‌آموزان

۱. نویسنده‌ی رابط: دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه سمنان nima4705@gmail.com

۲. استادیار گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه سمنان

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه سمنان

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۳/۱۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۵/۱۱/۱

## مقدمه

در طی دهه‌های اخیر، تحقیقات تحولی علاقه زیادی را به درک جنبه خاصی از والدگری و کنترل روان‌شناختی والدین معطوف داشته‌اند که به عنوان یک مشخصه والدگری مخل در رشد هیجانی و روان‌شناختی کودک توصیف شده است (باربر<sup>۱</sup>، ۱۹۹۶؛ مانتزورانیس، زیمرمن، برمان-ماهیم و فاووز<sup>۲</sup>، ۲۰۱۲). سوننز، ونستینکست و لیووتن<sup>۳</sup> (۲۰۱۰) بیان می‌دارند که کنترل روان‌شناختی والدین، مشخصه‌ی دیگری از والدگری آنهاست که به بچه‌هایشان برای اجابت کردن دستورالعمل‌هایشان از طریق روش‌های زورگویانه و آمرانه فشار می‌آورند. این روش‌ها شامل مداخله والدین، القای گناه و شرم، و سلب محبت که والدین را قادر می‌سازد بچه‌ها را برای برآورده کردن تقاضاهایشان هدایت کنند. در این شیوه آنها رشد روانی-اجتماعی بچه‌ها را با مداخله و مزاحمت تحلیل می‌برند و توانایی آنها برای استقلال و رشد سلامت خود و هویت شخصی بازاری می‌کنند چرا که تجربه روابطی ایمن و پایدار با والدین و پرورش در فضایی آرام و منظم لازمه بهزیستی روانی و جامعه‌پذیری کودکان و نوجوانان می‌باشد، موضوعی که تحولش متأثر از نگرش‌ها و نوع روابط والدین است (واندلر، پرز و اسکوچی<sup>۴</sup>، ۲۰۰۷).

اگرچه ممکن است والدین همیشه به صورت هوشیارانه کنترل روان‌شناختی را مورد استفاده قرار ندهند، اما روش‌های کنترل روان‌شناختی، ناگزیر همه جنبه‌های زندگی کودکان و نوجوانان را در جهت هم‌نوایی با خواسته‌های والدین به وسیله فشار درونی بر عملکرد کودک، همچون شرم، گناه، غرور و اضطراب جدایی، تحت تأثیر قرار می‌دهند (باربر<sup>۵</sup>، ۱۹۹۶؛ باربر و هارمون<sup>۶</sup>، ۲۰۰۲). پژوهش‌های وسیعی که در زمینه چگونگی برخورد والدین با فرزندانشان و روش‌های

- 
1. Barber
  2. Mantzouranis, Zimmermann, Biermann-Mahaim & Favez
  3. Soenens, Vansteenkiste & Luyten
  4. Vandeleur, Perrez & Schoebi
  5. Barber
  6. Barber & Harmon

تربیتی انجام شده نشان می‌دهند که روش‌های تربیتی والدین اثرات بلندمدتی بر رفتار، عملکرد، انتظارات و در نهایت بر شخصیت افراد در آینده دارد (اسلان<sup>۱</sup>، ۲۰۱۱). مطالعات مقطعی و طولی بر روی نوجوانان، حاکی از وجود ارتباط مثبت بین کنترل روان‌شناختی و افسردگی (سوننز و بیرز<sup>۲</sup>، ۲۰۱۲)، اضطراب (پتیت و لایرد<sup>۳</sup>، ۲۰۰۲)، عزت نفس پایین (سوننز و ونستینکیست، لیووتن، دوریز و گوسنس<sup>۴</sup>، ۲۰۰۵) و سطوح پایین رضایت از زندگی (کاسیوپو، پیس و زاپولا<sup>۵</sup>، ۲۰۱۳) است. همچنین تحقیقات نشان داده‌اند که کنترل‌گری روان‌شناختی والدین شامل ایجاد محدودیت برای استقلال و خودمختاری شخصی با مشکلات درونی‌سازی در نوجوانان مرتبط است (باربر و هارمون<sup>۶</sup>، ۲۰۰۲؛ لاقی، بیاکو، لونیگرو و بومگراتنر<sup>۷</sup>، ۲۰۱۳؛ پیس و زاپولا<sup>۸</sup>، ۲۰۱۱؛ سوننز<sup>۹</sup> و همکاران (۲۰۱۰). همچنین پژوهش کینر و آلن<sup>۱۰</sup> (۲۰۱۰) در دانشگاه ویرجینیا نشان می‌دهد که سبک والدگری مثبت والدین و کنترل مثبت آنها اطلاعات آنها از مسائل نوجوانی با تحول من و مکان کنترل نوجوانان رابطه مثبت و معنی‌داری دارد.

فقدان مقیاس اندازه‌گیری اختصاصی جهت سنجش چند جانبه ماهیت کنترل روان‌شناختی والدین منجر به این شد که سوننز<sup>۱۱</sup> (۲۰۱۰) توجه خود را بر دو مؤلفه کنترل روان‌شناختی والدین متمرکز کند: کنترل روان‌شناختی وابسته مدار<sup>۱۲</sup> و کنترل روان‌شناختی پیشرفت مدار<sup>۱۳</sup>. کنترل

1. Aslan
2. Soenens & Beyers
3. Pettit & Laird
4. Soenens, Vansteenkiste, Luyten, Duriez & Goossens
5. Cacioppo, Pace & Zappulla
6. Barber & Harmon
7. Laghi, Baiocco, Lonigro & Baumgartner
8. Pace & Zappulla
9. Soenens
10. Keener & Allen
11. Soenens
12. dependency psychological control (DPC)
13. achievement psychological control (APC)

روان‌شناختی وابسته‌مدار به‌صورت استفاده از کنترل روان‌شناختی در حوزه ارتباط نزدیک و مرزدار والد-کودک، تعریف شده است که این کنترل، برای نگه داشتن کودک در محدوده هیجانی و جسمانی نزدیک والدین مورد استفاده قرار می‌گیرد. کنترل روان‌شناختی پیشرفت‌مدار به‌صورت استفاده از کنترل روان‌شناختی در حوزه پیشرفت تعریف شده که این کنترل روان‌شناختی به منظور مجبور کردن بچه‌ها برای پذیرش معیارهای سطح بالای والدین برای عملکرد مطلوب مورد استفاده قرار می‌گیرد. اگر چه سوننز<sup>۱</sup> و همکاران (۲۰۱۰) تأکید کرده‌اند که هر دو سازه همبستگی مثبتی با پیامدهای ناسازگارانه مثل نشانه‌های افسردگی و در نتیجه احساس فقدان حمایت هیجانی و عاطفی از طرف والدین دارند. اما اظهار کرده‌اند که بین کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار، که پیش‌بین اضطراب جدایی هست و کنترل روان‌شناختی پیشرفت‌مدار که پیش‌بین کمال‌گرایی ناسازگارانه هست تفاوت‌هایی وجود دارد. بر مبنای نظریه بلات<sup>۲</sup> (۱۹۷۴)، (۲۰۰۴) که آسیب‌پذیری شخصیت نوجوانان نسبت به افسردگی را تبیین می‌کند، سوننز<sup>۳</sup> و همکاران (۲۰۱۰) استنتاج کردند که کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار می‌تواند با کمک میانجی‌های دیگر منجر به شخصیت افسرده ساز گردند. در حقیقت کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار به اشکال خاصی با «وابستگی و سوگیری خود انتقادی» ارتباط دارد که این مسئله نوجوانان را نسبت به افسردگی آسیب‌پذیر می‌کند. وابستگی شامل ترس شدید از جدایی و طرد و نیز تمایل به چسبیدن به دیگران برای کسب اطمینان و احساس امنیت است. سوگیری خود انتقادی به قرار دادن معیارهای بالا برای عملکرد و گرایش به موشکافی سخت‌گیرانه و نقادانه خود اشاره دارد که در زمان ناکامی به کار گرفته می‌شود. مای‌سلس و اسکارف<sup>۴</sup> (۲۰۰۹) جدیداً دریافته‌اند که جو خانواده‌ای که به وسیله القای احساس گناه و کنترل روان‌شناختی مشخص می‌شود با

- 
1. Soenens
  2. Blatt
  3. Soenens
  4. Mayselless and Scharf

مشکلاتی در تفرد-جدایی، استقلال و وابستگی ناکارآمد مرتبط هستند. بنابراین نویسندگان پیشنهاد می‌کنند که تمرکز بر حوزه‌های کنترل روان‌شناختی منجر به درک بهتر ارتباط بین این سازه‌ها و سازگاری نوجوانان می‌شود و چنانچه ارتباطی گرم و توأم با احساس امنیت و به دور از قضاوت، توهین، تحقیر و سرزنش حاکم باشد، نوجوان به راحتی مسائلش را مطرح می‌کند و این خود اطلاعات لازم را برای پیش‌بینی شرایط بعدی در اختیار والدین قرار می‌دهد. از سوی دیگر داشتن ارتباط عاطفی با نوجوان مانع طغیان‌گری و لجبازی او می‌شود.

در این راستا و برای درک بهتر روابط بین والدین و کودکان و نوجوانان، سوننز<sup>۱</sup> و همکاران (۲۰۱۰) ابزار جدیدی را برای بدست آوردن ادراک نوجوانان از این دو بعد کنترل روان‌شناختی طراحی کرده‌اند: مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته مدار و پیشرفت مدار. به نظر می‌رسد داشتن یک مقیاس مفید و پایا این امکان را می‌دهد که به صورت اثربخشی، بین دو بعد از کنترل روان‌شناختی تفکیک قائل شویم. علاوه بر این نویسندگان بر این نکته تأکید می‌کنند که هم کنترل روان‌شناختی پیشرفت مدار و هم کنترل روان‌شناختی وابسته مدار با دریافت کمتر خودمختاری-حمایت و کنترل روان‌شناختی بیشتر والدین در کل همراه است.

بر مبنای پیشنهاد سوننز<sup>۲</sup> و همکاران (۲۰۱۰) برای ارزیابی تمایز کنترل روان‌شناختی وابسته مدار و پیشرفت مدار و همچنین ارتباط با دیگر متغیرهای والدگری، این مقیاس در کشورهایی با زمینه فرهنگی و زبانی-شناختی متفاوت؛ در هلند و بلژیک، همچنین کره جنوبی و قسمتی از فرانسوی زبان‌های سوئیس مورد استفاده قرار گرفت (مانتزورانیس<sup>۳</sup> و همکاران، ۲۰۱۲ و سوننز<sup>۴</sup> و همکاران، ۲۰۱۰ و سوننز و پارک<sup>۵</sup>، ۲۰۰۸). از بررسی اجمالی پژوهش‌ها و نظریات یاد شده، در خصوص

1. Soenens
2. Soenens
3. Mantzouranis
4. Soenens
5. Park

ارتباط سبک‌های والدگری با عوامل مؤثر در تأمین سلامت روانی می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که والدین در شکل‌گیری رفتارهای فردی و اجتماعی، ویژگی‌های شخصیتی و به طور کلی بهداشت روانی فرزندان نقش مؤثر و تعیین‌کننده‌ای دارند. از آنجا که پرورش شخصیت سالم فرزندان به عنوان افرادی مفید و سازنده برای خانواده و اجتماع از اهمیت خاصی برخوردار است و با توجه به اهمیت روش‌های والدگری و پیامدهایی که برای نوجوانان دارد و همچنین نبود ابزاری سودمند در این زمینه برای سنجش این موضوع، هدف اصلی این پژوهش بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار در دانش‌آموزان دبیرستان می‌باشد.

## روش

طرح پژوهش حاضر توصیفی و از نوع مطالعات همبستگی بود.

**جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری:** جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانش‌آموزان مدارس متوسطه شهرستان دهدشت در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ بودند که تعداد جامعه مذکور ۱۹۰۰ نفر می‌باشد. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای، تعداد ۳۱۰ نفر (۱۶۸ پسر و ۱۴۲ دختر) انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری به این صورت بود که از بین مدارس هر منطقه یک مدرسه دخترانه و یک مدرسه پسرانه انتخاب شد. دانش‌آموزان از رشته‌های علوم تجربی (۵۵٪)، علوم انسانی (۲۰٪) و ریاضی (۲۵٪) انتخاب شدند و داده‌ها با استفاده از ابزارهای زیر جمع‌آوری و مورد ارزیابی قرار گرفتند.

**مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار:** این مقیاس توسط سوننز و همکاران (۲۰۱۰) ساخته شد و میزان کنترل روان‌شناختی والدین ادارک شده از سوی نوجوانان را

1. Dependency-Oriented and Achievement-Oriented Psychological Control Scale (DAPCS)
2. Soenens

می‌سنجد. این مقیاس شامل ۱۶ گویه است که ۸ ماده آن کنترل روان‌شناختی وابسته مدار (DPC) را می‌سنجد. برای مثال «پدر یا مادرم با من دوست هستند اگر من بجای دوستانم به آنها تکیه کنم» و ۸ ماده دیگر کنترل روان‌شناختی پیشرفت مدار (APC) را می‌سنجد. مانند «پدر یا مادرم، در من احساس گناه ایجاد می‌کنند اگر سطح عملکردم پایین باشد». از شرکت کنندگان خواسته می‌شود که به سؤالات در یک طیف لیکرت ۵ امتیازی از (۱) به شدت مخالفم تا (۵) به شدت موافقم، پاسخ دهند. در پژوهش سوننز<sup>۱</sup> و همکاران (۲۰۱۰) ضریب اعتبار خرده مقیاس‌ها برای کنترل روان‌شناختی وابسته مدار،  $\alpha = .73$  و برای کنترل روان‌شناختی پیشرفت مدار،  $\alpha = .81$  گزارش شد که نشان از همسانی درونی مطلوب خرده مقیاس‌ها می‌باشد. سوننز<sup>۲</sup> و همکاران (۲۰۱۰) روایی مطلوبی برای این مقیاس گزارش کردند.

**پرسشنامه عزت‌نفس روزنبرگ<sup>۳</sup>:** این مقیاس شامل ۱۰ سوال بوده که عزت‌نفس را به صورت سازه‌ای تک‌عاملی که ۵ سوال آن منفی و ۵ سوال آن مثبت می‌باشد، اندازه‌گیری می‌کند. هر سوال دارای دو گزینه به صورت موافق و مخالف است. در ۵ سوال اول به گزینه موافقم نمره ۱ و گزینه مخالفم نمره ۱- داده می‌شود. در حالی که در ۵ سوال دوم پرسشنامه به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. ضریب اعتبار این پرسشنامه در ایران با استفاده از روش آلفای کرونباخ  $0/84$  گزارش شده است (رجبی و بهلول، ۱۳۸۶).

**پرسشنامه اضطراب بک<sup>۴</sup>:** این پرسشنامه یک مقیاس خودگزارش دهی ۲۱ سوالی است که برای سنجش اضطراب به عنوان سازه‌ای تک‌عاملی بکار می‌رود. هر سوال دارای ۴ گزینه است و از صفر تا سه نمره‌گذاری می‌شود. ضریب اعتبار این ابزار در پژوهش اکبری بلوطبنگان و رضایی (۱۳۹۳)  $0/87$  گزارش شده است.

1. Soenens
2. Soenens
3. Rosenberg
4. Beck

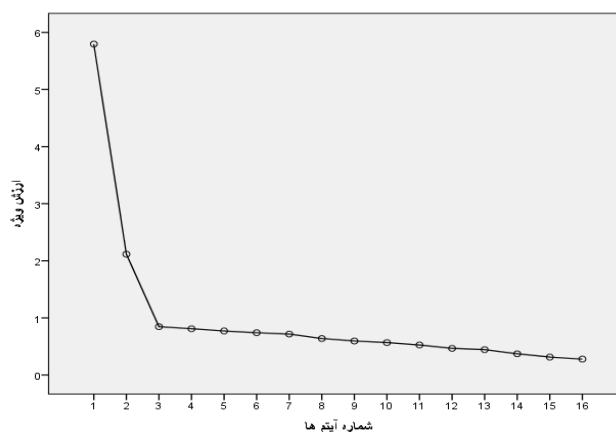
**روش اجرا:** به منظور اجرای پژوهش ابتدا پرسشنامه توسط دو نفر از متخصصان زبان انگلیسی به فارسی برگردانده شد، سپس ترجمه برگردان انجام شد. مشکلات مربوط به ترجمه گویه‌ها بررسی و رفع شد. در یک مطالعه مقدماتی پرسشنامه ترجمه شده در اختیار ۴۰ نفر (۲۰ دختر و ۲۰ پسر) از دانش‌آموزان قرار گرفت. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها مشخص شد، ابزار از قابلیت مطلوبی برخوردار بود و واژگانی که مبهم بودند شناسایی، بازنویسی و با نزدیکترین واژه معادل‌سازی شدند. پرسشنامه نهایی در اختیار ۳۱۰ نفر از دانش‌آموزان قرار گرفت..

## نتایج

به منظور تعیین عاملی و مطالعه ویژگی‌های ۱۶ گویه مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار، تحلیل عاملی اکتشافی بر روی کل نمونه انجام گرفت. قبل از آن احتمال همبستگی چندگانه میان متغیرها مورد بررسی قرار گرفت که شاخص تحمل و VIF برای تمامی روابط نشان داد همبستگی چندگانه وجود ندارد و با استفاده از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف نرمال بودن توزیع داده‌ها مورد تأیید واقع گردید. سپس برای استخراج عامل‌ها از تحلیل مؤلفه‌های اصلی استفاده شد. پیش از اجرای تحلیل عاملی مفروضات آن مبنی بر شاخص کفایت نمونه‌برداری<sup>۱</sup> و مقدار آزمون کرویت بارتلت محاسبه گردید. در این تحلیل مقدار شاخص کفایت نمونه‌برداری برابر با ۰/۹۰۳ و مقدار آزمون کرویت بارتلت برابر با ۱۷۹/۰۶۷ بدست آمد که با درجه آزادی ۱۲۰ معنی‌دار بود ( $P \leq 0/0001$ ). بدین ترتیب علاوه بر کفایت نمونه‌برداری، اجرای تحلیل عاملی بر پایه ماتریس مورد مطالعه نیز قابل توجیه بود. بنابراین برای تعیین اینکه مقیاس کنترل روان‌شناختی از چند عامل اشباع شده، شاخص‌های ارزش ویژه، نسبت واریانس تبیین شده توسط هر عامل و نمودار اسکری مورد توجه قرار گرفت. بر این اساس دو عامل با ارزش ویژه بیشتر از یک استخراج شد که این دو عامل مجموعاً ۴۹/۴۵ درصد از واریانس کل آزمون را تبیین نمودند.



علاوه بر آن بررسی نمودار اسکری و جدول کل واریانس تبیین شده، نشان داد که یک عامل اولیه و بزرگ (کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار) وجود دارد که دارای ارزش ویژه  $۵/۸۰$  می‌باشد و  $۲۴/۹۴$  درصد از واریانس کل را تبیین می‌کند. به دنبال آن عامل کنترل روان‌شناختی پیشرفت‌مدار با ارزش ویژه  $۲/۱۲$  بدست آمده که  $۲۴/۵۱$  درصد از واریانس کل را تبیین کرد. در ذیل نمودار اسکری آمده است. علاوه بر آن در جدول ۱ بارهای عاملی سوال‌های مقیاس با استفاده از روش تعیین مولفه‌های اصلی گزارش شده است.



شکل ۱. نمودار اسکری برای تعیین تعداد عوامل

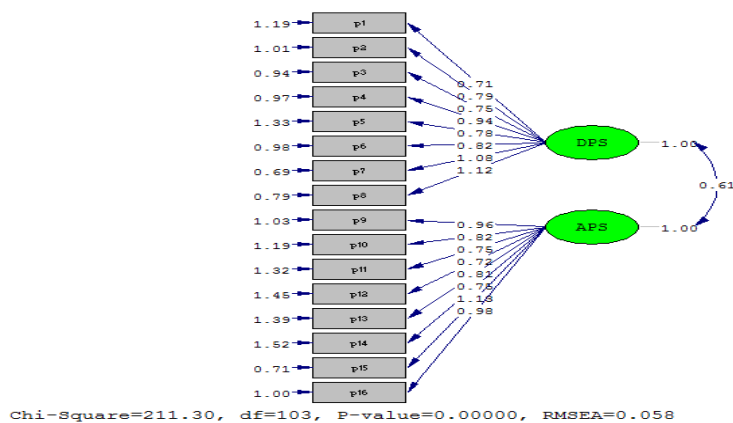
جدول ۱. بارهای عاملی سوال‌های مقیاس کنترل روان‌شناختی

آیتم	گویه‌ها	وابسته‌مدار	پیشرفت‌مدار
۷	پدر و مادرم در مسائل و مشکلات من حتی اگر ترجیح دهم که خودم آنها را حل و فصل کنم، دخالت می‌کنند.	۰/۷۸۲	
۲	پدر و مادرم مرا سرزنش می‌کنند که من آنقدر بزرگ نشده‌ام که چیزهایی را که می‌خواهم و دوست دارم، انجام بدهم.	۰/۷۱۳	
۶	پدر و مادرم تا زمانی به من عشق و محبت دارند که ما هر کاری را با یکدیگر شروع، ادامه و انجام بدهیم.	۰/۷۰۶	
۳	پدر و مادرم در من احساس گناه ایجاد خواهند کرد وقتی که من می‌خواهم خانه را	۰/۶۸۷	

		برای مدت طولانی ترک کنم.
۰/۶۶۹	۱	پدر و مادرم نشان می‌دهند که از من ناامید شده‌اند اگر من برای مشکلاتم به آنها تکیه نکنم.
۰/۶۶۱	۸	پدر و مادرم کمتر با من دوستانه رفتار می‌کنند اگر من نتوانم کاری را کامل و بدون عیب و نقص انجام دهم.
۰/۶۳۱	۴	پدر و مادرم نشان می‌دهند که از من ناامید شده‌اند و مرا محروم می‌کنند اگر نخواهم چیزهای خاصی را با آنها تقسیم کنم یا در میان بگذارم.
۰/۶۱۴	۵	پدر و مادرم فقط زمانی از من خوشحال و راضی خواهند بود که من برای مشورت و پند و اندرز به آنها تکیه کنم.
۰/۷۴۴	۱۵	پدر و مادرم زمانی با من دوستانه رفتار می‌کنند که من در هر کاری که انجام می‌دهم، بهترین باشم.
۰/۷۰۵	۹	پدر و مادرم با من دوستانه رفتار می‌کنند اگر من به جای دوستان و همسالانم به آنها تکیه کنم.
۰/۶۸۹	۱۶	پدر و مادرم زمانی بیشتر از من قدردانی می‌کنند و در کم می‌کنند که من معیارهای سطح بالایی را دنبال کنم.
۰/۶۷۰	۱۰	پدر و مادرم کمتر به من توجه و علاقه نشان می‌دهند اگر کاری را بطور بد و ناشایسته‌ای انجام دهم.
۰/۶۴۷	۱۳	پدر و مادرم صرفاً زمانی به من عشق و علاقه نشان می‌دهند که من نمره‌های خوبی بگیرم.
۰/۶۴۷	۱۱	پدر و مادرم کمتر به من توجه و علاقه نشان می‌دهند اگر من نتوانم چیزی را که بالاتر از توانم هست، انجام دهم.
۰/۵۸۴	۱۲	پدر و مادرم در من احساس گناه به وجود می‌آورند اگر عملکرد من در سطح پایین باشد یا در سطح مد نظر آنها نباشم.
۰/۵۷۹	۱۴	پدر و مادرم صرفاً زمانی به من احترام می‌گذارند که من در هر چیزی بهترین باشم.

همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود همه بارهای عاملی مناسب می‌باشند. کوچکترین بار عاملی متعلق به سوال ۱۴ با ۰/۵۷۹ و بزرگترین بار عاملی متعلق به سوال ۷ با ۰/۷۸۲ می‌باشد. همچنین تحلیل عاملی توسط نرم‌افزار لیزرل انجام شده است که در زیر آمده و تایید کننده

محاسبات توسط نرم افزار SPSS-19 است. براساس خروجی لیزرل همه بارهای عاملی معنادار هستند و مقیاس از دو عامل کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و کنترل روان‌شناختی پیشرفت‌مدار اشباع شده است.



**بررسی روایی ابزار:** برای محاسبه روایی مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار از اجرای همزمان آن با پرسشنامه عزت نفس روزنبرگ و پرسشنامه اضطراب بک استفاده شد. متغیرهای ذکر شده به طور همزمان در بین گروه نمونه اجرا و اطلاعات حاصله با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون تحلیل گردید.

جدول ۲. همبستگی مقیاس کنترل روان‌شناختی با عزت نفس، اضطراب

متغیر	M	SD	۱	۲	۳	۴	۵
۱- کنترل وابسته‌مدار	۱۹/۴۸	۷/۵۷	۱				
۲- کنترل پیشرفت‌مدار	۲۰/۷۹	۷/۶۲	۰/۴۸**	۱			
۳- کنترل روان‌شناختی	۴۰/۲۷	۱۳/۰۵	۰/۸۵**	۰/۸۶**	۱		
۴- عزت نفس	۳/۴۳	۰/۵۲	-۰/۲۷**	-۰/۱۷**	-۰/۲۶**	۱	
۵- اضطراب	۱۹/۴۶	۱۳/۸۹	۰/۲۶**	۰/۱۰	۰/۲۱**	-۰/۲۹**	۱

\*\* $p \leq /01$

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد بین نمره کل مقیاس کنترل روان‌شناختی با اضطراب (۰/۲۱) رابطه مثبت و با عزت نفس (۰/۲۶-) رابطه منفی و معنی‌داری در سطح  $p \leq 0.01$  وجود دارد. همچنین بین هر کدام از خرده مقیاس‌ها با اضطراب و عزت نفس همبستگی معناداری به دست آمد. سایر نتایج همبستگی در جدول ۲ آمده است.

### تحلیل اعتبار مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار: اعتبار

مقیاس کنترل روان‌شناختی با استفاده از روش همسانی درونی و با بهره‌گیری از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. نتایج نشان داد که اعتبار کل مقیاس ۰/۸۸ و هر کدام از خرده مقیاس‌های آن شامل کنترل وابسته‌مدار ۰/۸۶ و کنترل پیشرفت‌مدار ۰/۸۳ می‌باشد. بنابراین ضرایب اعتبار قابل قبول بوده که نشان دهنده قابلیت بالای ابزار می‌باشد.

### بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش‌های بسیاری به صورت تجربی (باربر و هارمون، ۲۰۰۲؛ لاقی و همکاران، ۲۰۱۳؛ پیس و زابولا، ۲۰۱۱؛ سوننز، ۲۰۱۰) معلوم شده است که کنترل‌گری روان‌شناختی والدین شامل ایجاد محدودیت برای استقلال و خودمختاری شخصی است و این موارد با مشکلات درونی‌سازی در بچه‌ها مرتبط می‌شوند. مطالعات مقطعی و طولی بر روی نوجوانان نیز، ارتباط مثبتی بین کنترل روان‌شناختی و افسردگی (سوننز و بیرز، ۲۰۱۲)، اضطراب (پتیت و لایرد، ۲۰۰۲)، عزت نفس پایین (سوننز، ۲۰۰۵) و سطوح پایین رضایت از زندگی (کاسیوپو و همکاران، ۲۰۱۳) نشان داده‌اند. بنابراین همان‌طور که قبلاً عنوان شد هدف این پژوهش هنجاریابی نسخه فارسی مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار در میان دانش‌آموزان دبیرستانی بود تا روایی و پایایی این مقیاس در دانش‌آموزان در نمونه مذکور مورد سنجش قرار گیرد. یافته‌های این تحلیل نشان داد که مقیاس کنترل روان‌شناختی وابسته‌مدار و پیشرفت‌مدار در جامعه دانش‌آموزان مدارس از خصوصیات روان‌سنجی قابل قبولی برخوردار است و می‌توان از آن به عنوان ابزاری معتبر در پژوهش‌های روان‌شناختی استفاده کرد. این یافته با مطالعه‌ی اخیر سوننز و همکاران (۲۰۱۰) در

رابطه با سازه کنترل روان‌شناختی والدین در ارتباط با دو موضوع متفاوت همسو است که وی در آن بررسی، توجه خود را بر دو مؤلفه کنترل روان‌شناختی والدین متمرکز کرد: کنترل روان‌شناختی وابسته مدار و کنترل روان‌شناختی پیشرفت مدار. لازم به ذکر است که کنترل روان‌شناختی وابسته مدار در مقام تعریف به استفاده از کنترل روان‌شناختی در حوزه‌ی ارتباطی نزدیک و مرزدار میان والد-کودک، اشاره دارد که این کنترل، برای نگه داشتن کودک در محدوده هیجانی و فیزیکی نزدیک مورد استفاده قرار می‌گیرد. کنترل روان‌شناختی پیشرفت مدار نیز به صورت بهره بردن از کنترل روان‌شناختی در حوزه پیشرفت تعریف شده که از آن در کنترل روان‌شناختی به منظور اجبار کودکان به پذیرش معیارهای سطح بالا و حتی کمال‌گرایانه والدین روی عملکرد آن‌ها مورد استفاده خواهد بود. اگر چه سوننز و همکاران (۲۰۱۰) تأکید کرده‌اند که هر دو سازه کنترل روان‌شناختی وابسته مدار و پیشرفت مدار همبستگی مثبتی با پیامدهای ناسازگارانه مثل نشانه‌های افسردگی در نتیجه‌ی درک افراد از فقدان حمایت هیجانی و عاطفی از طرف والدین دارند ولی آنها بعضی از تفاوت‌های مهم بین کنترل روان‌شناختی وابسته مدار، که پیش‌بین اضطراب جدایی هست و کنترل روان‌شناختی پیشرفت مدار، که پیش‌بین کمال‌گرایی ناسازگارانه هست را توصیف کرده‌اند که تا حدودی در این تحقیق نیز قابل مشاهده می‌باشد. برای محاسبه روایی مقیاس کنترل روان‌شناختی از اجرای همزمان آن با پرسشنامه عزت نفس روزنبرگ و پرسشنامه اضطراب بک در بین گروه نمونه استفاده گشت و اطلاعات حاصله با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون تحلیل گردید. نتایج نشان می‌دهد که بین نمره کل مقیاس کنترل روان‌شناختی با اضطراب رابطه‌ای مثبت و با عزت نفس رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین هر کدام از خرده مقیاس‌ها با اضطراب و عزت نفس همبستگی معناداری به دست آمده است. اعتبار مقیاس کنترل روان‌شناختی با استفاده از روش همسانی درونی و با بهره‌گیری از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید که نتایج نشان داد که اعتبار کل مقیاس در سطح قابل قبول ۰/۸۸ می‌باشد و هر کدام از خرده مقیاس‌های آن شامل کنترل وابسته مدار و کنترل پیشرفت مدار

دارای پایایی بالایی هستند. بنابراین ضرایب اعتبار قابل قبول بوده که نشان دهنده قابلیت بالای ابزار می‌باشد.

پژوهش حاضر از این نظر که به هنجار کردن ابزاری جدید در زمینه والدگری با خرده‌مقیاس‌های جدید پرداخته است از تحقیقات مشابه خود متمایز است. مروری بر پژوهش‌های قبلی نشان داد که ابزاری با چنین خرده‌مقیاس‌هایی تا به حال در ایران هنجاریابی نشده است و آماده‌سازی ابزار می‌تواند در زمینه پژوهش‌های جدید در این زمینه کارگشا باشد. البته محدودیت این ابزار مربوط به قلمرو مکانی و زمانی مطالعه است. این مطالعه در شهرستان دهدشت و دانش‌آموزان محصل در این شهر صورت گرفته شده است که با توجه به فرهنگ و آداب و رسوم این منطقه قدرت تعمیم‌پذیری این پژوهش را محدود می‌کند. از سویی دیگر روایی این ابزار با توجه به دو پرسشنامه عزت نفس و اضطراب به دست آمده است که می‌تواند سوگیری‌های متداول در تکمیل پرسشنامه‌ها را شامل شود. بر اساس این محدودیت‌ها در ابتدا پیشنهاد می‌شود که این ابزار در جوامع و نمونه‌های دیگر مورد بررسی قرار گیرد. در ضمن می‌توان از مقیاس کنترل روان‌شناختی والدین همراه با آزمون‌های تشخیصی مانند مصاحبه با آزمودنی‌ها و والدین‌شان و مشاهده رفتار آن‌ها در بافتار ارتباط با سایرین و عملکرد فردی انجام گیرد تا علاوه بر فراهم شدن شواهدی دال بر قدرت تشخیص این ابزار در موقعیت‌های واقعی زندگی، روایی و پایایی آن نیز بیش از پیش مورد آزمون قرار گیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود رابطه کنترل روان‌شناختی در هر دو مقیاس پیشرفت‌مدار و وابسته‌مدار در مدارس با متغیرهای مرتبط با این مفهوم مانند هوش هیجانی، تنظیم شناختی هیجان، سبک دلبستگی، پیشرفت تحصیلی، سبک فرزندپروری و ... مورد بررسی قرار گیرد تا از این طریق دانش منسجمی در خصوص کنترل روان‌شناختی والدین و سازه‌ها و متغیرهای مرتبط به دست آید.

## منابع

- اکبری بلوطبنگان، افضل و رضایی، علی محمد (۱۳۹۳). ساخت و اعتباریابی مقیاس خودیابی (SDS) بر اساس تئوری‌های مختلف شخصیت در دانشجویان. *مجله روان‌شناسی بالینی*، ۶(۳)، ۶۸-۵۵.
- رجبی، غلامرضا و نسرین، بهلول (۱۳۸۶). سنجش پایایی و روایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ در دانشجویان سال اول دانشگاه شهید چمران. *مجله پژوهش‌های تربیتی و روان‌شناختی دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه روان‌شناسی اصفهان*، ۲(۸)، ۴۸-۳۳.
- Akbari Blvtbngan, A., & Rezaei, A. M. (2014). Construction and Validation of a Scale self-discovery (SDS) based on different theories of personality in students. *Journal of Clinical Psychology*, 6(3), 55-68. (Persian)
- Aslan, S. (2011). The analysis of relationship between schools bullying, perceived parenting styles and self-esteem in adolescents. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 1798 -1800.
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67, 3296-3319.
- Barber, B. K., & Harmon, E. L. (2002). Violating the self: Parental psychological control of children and adolescents. In B. K. Barber (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* (pp. 15-52). Washington, DC: American Psychological Association.
- Blatt, S. J. (1974). Levels of object representation in anaclitic and introjective depression. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 29(10), 7-157.
- Blatt, S. J. (2004). *Experiences of depression: Theoretical, clinical, and research perspectives*. Washington, DC US: American Psychological Association.
- Cacioppo, M., Pace, U., & Zappulla, C. (2013). Parental psychological control, quality of family context and life satisfaction among Italian adolescents. *Child Indicators Research*, 6, 179-191.
- Keener, D. C., Allen, J. P. (2010). The Relationship between Adolescent Ego Development and Patterns of Parental Control. Distinguished Majors Thesis University of Virginia.
- Laghi, F., Baiocco, R., Lonigro, A., & Baumgartner, E. (2013). The role of parenting styles and alcohol expectancies in teen binge drinking: A Preliminary Investigation among Italian Adolescents and their parents. *Drugs: Education Prevention & Policy*, 20, 131-139.
- Mantzouranis, G., Zimmermann, G., Biermann-Mahaim, E., & Favez, N. (2012). A further examination of the distinction between dependency-oriented and achievement-oriented parental psychological control: Psychometric properties of the DAPCS with French-speaking late adolescents. *Journal of Child and Family Studies*, 21, 726-733.

- Mayseless, O., & Scharf, M. (2009). Too close for comfort: inadequate boundaries with parents and individuation in late adolescent girls. *American Journal of Orthopsychiatry*, 7(9), 191–202.
- Pace, U., & Zappulla, C. (2011). Problem behaviors in adolescence: The opposite role played by insecure attachment and commitment strength. *Journal of Child and Family Studies*, 20, 854–862.
- Pettit, G. S., & Laird, R. D. (2002). Psychological control and monitoring in early adolescence: The role of parental involvement and earlier child adjustment. In B. K. Barber (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* (pp. 97–124). Washington, DC: American Psychological Association.
- Rajabi, G., & Bohloul, N. (2007). Assess the reliability and validity of the Rosenberg self-esteem in students the first year of martyr Chamran University. *Journal of Educational Research and psychological Faculty of Education and Psychology University of Isfahan*, 2(8), 33-48. (Persian)
- Soenens, B., & Beyers, W. (2012). The cross-cultural significance of control and autonomy in parent-adolescent relationships. *Journal of Adolescence*, 35, 243–248.
- Soenens, B., & Park, S. Y. (2008). Distinguishing between separationanxious and achievement-oriented psychological control: A cross-national comparison between Belgium and South-Korea. *Paper presented at the Biennial meeting of the European Association for Research on Adolescence*, Torino: Italy.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Luyten, P. (2010). Toward a domain-specific approach to the study of parental psychological control: Distinguishing between dependency-oriented and achievement-oriented psychological control. *Journal of Personality*, 78, 217–256.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Luyten, P., Duriez, B., & Goossens, L. (2005). Maladaptive perfectionistic self-representations: The mediational link between psychological control and adjustment. *Personality and Individual Differences*, 38, 487–498.
- Vandeleur, C. L., Perrez, M. & Schoebi, D. (2007). Associations between Measures of Emotion and Familial Dynamics in Normative Families with Adolescents. *Swiss Journal of Psychology*, 66, 5-16.



## **An investigation of the psychometric characteristics of persian version of the dependency-oriented and achievement-oriented psychological control Scale in high school students**

**A.Badanfiroz<sup>1</sup>, M. Tabatabaee<sup>2</sup> & A. A. Najee<sup>3</sup>**

### **Abstract**

The aim of this study was to evaluate the psychometric properties of Persian version of the Dependency-Oriented and Achievement-Oriented Psychological Control Scale in high school students. The method of this study was descriptive and correlational. All high schools of Dehdasht during the school year of 2013-2014 formed the population of the study. 310 students were selected by random multistage cluster sampling. All of the students completed psychological control scale, Beck Anxiety Inventory and Rosenberg Self-Esteem Inventory. For data analysis, exploratory factor analysis, Cronbach's alpha and Pearson correlation were used. The results of exploratory factor analysis showed that this scale was saturated with two factors, Dependency-Oriented psychological control and Achievement-Oriented psychological control. The validity of Dependency-Oriented and Achievement-Oriented Psychological Control Scale obtained 0.88 for the whole scale and each of the subscales including Dependency-Oriented Psychological Control obtained 0.86 and Achievement-Oriented Psychological Control obtained 0.83 by Cronbach alpha which showed the high power of the instruments. The results showed that Dependency-Oriented and Achievement-Oriented Psychological Control Scale had acceptable psychometric properties for high school students and it can be used as a reliable instrument in psychological studies.

**Keywords:** psychological control scale, dependency-oriented, achievement-oriented, factor analysis, students

---

1. Corresponding author: M.A student in psychology of Semnan University (nima4705@gmail.com)

2. Assistant Professor Educational Psychology, University of Semnan.

3. M.A student in clinical psychology of Semnan University.